

เทศน์เช้า วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๔๕

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถ้าคนมีสติสัมปชัญญะ จะหาสิ่งดีๆ ให้กับชีวิต ทุกคนต้องหาสิ่งดีๆ ให้กับชีวิต คุณติ คุณพวกในเมืองหลวง เวลาเขาออกไปหาอากาศ เห็นไหม อยู่ในเมืองหลวงอากาศนี้เป็นพิษหมดเลย เขาต้องไปเที่ยวกัน แสงหาอากาศที่บริสุทธิ์ นี่หาสิ่งดีๆ ให้กับชีวิตนะ เราก็จะหาแต่สิ่งดีๆ ให้กับชีวิต

นี่สิ่งดีให้กับชีวิต ถ้าเป็นโลกธุรกิจนะ โลกธุรกิจเขาต้องวิ่งเข้าไปหาการตลาด เขาต้องไปหาการตลาดเพื่อธุรกิจของเขา แต่ถ้าสิ่งที่เป็นประโยชน์กับชีวิต เราก็ทำให้มันเป็นประโยชน์กับชีวิต แต่ถ้ามันเป็นกิเลสนะ เราก็พยายามดิ้นรนของเรา ความดิ้นรนอย่างนั้นดิ้นรนเพื่ออะไร? ดิ้นรนเพราะมันไม่ได้สมดังความปรารถนา

แต่ถ้าเป็นบุญกุศลนะ คนที่สร้างบุญกุศลมา โอกาสมันมานะ ถ้าโอกาสมันมา โอกาสของเรามา เราทำอะไรจะประสบความสำเร็จ การทำประสบความสำเร็จไม่ประสบความสำเร็จ มันอยู่ที่กรรมด้วย อยู่ที่โอกาสอันจาวาสนา เห็นไหม คำว่า “อันจาวาสนา” แข่งกันไม่ได้ คนเรานี้แข่งอันจาวาสนากันไม่ได้เลย ไปด้วยกันนี้แหละ คนหนึ่งประสบความสำเร็จ อีกคนหนึ่งจะไม่ได้อะไรมา ไม่ได้อะไรมาได้อะไรมาไม่เหมือนกันนะ

ในพระไตรปิฎกนะ มีโจร ๒ คน เขาไปฟังเทศน์ด้วยกัน คนหนึ่งฟังเทศน์นะ ฟังเทศน์มันซึ่งกับธรรมะมาก อีกคนหนึ่งเป็นโจรใจโหด เขาคอยจะหาผลประโยชน์ ไปลักได้เงินมาพอกำอาหารมือหนึ่ง กลับไปบ้านนะ กลับไปบ้านไปถึงภรรยา ไอ้คนที่ได้ทรัพย์มาก็ไปซื้อของให้ภรรยา ไอ้คนที่ไม่ได้ทรัพย์มาเลย ภรรยาต่อว่านะ “ไปฟังเทศน์ได้อะไรมา?” อีกคนหนึ่งเขาฟังเทศน์มานะ เขาไปลักทรัพย์มา เขาเป็นโจรด้วยกัน แต่อีกคนหนึ่งที่เขาไม่ได้อะไรมาเพราะเขาซึ่งในหัวใจ เขาเป็นพระโศดาบันนะ โจรนะ ทำไมเป็นพระโศดาบัน

นี่หาสิ่งดีๆ ให้กับชีวิต เห็นไหม แต่ภรรยาไม่เข้าใจ ภรรยาต่อว่ามากเลย เพราะว่าโจร ๒ คน คนหนึ่งไปพึ่งเทศน์แล้วได้สมบัติมา ไปลักทรัพย์เขามา อีกคนหนึ่งไปได้รับอริยทรัพย์ภายในมา แต่กลับมาถึงบ้านนะ ไม่มีอาหารกิน จนภรรยาต่อว่า อันนี้มันเป็นเรื่องของวาระหว่างภรรยา กับสามี เห็นไหม สามีได้มานี้ เพราะได้อริยทรัพย์มา แต่ภรรยาไม่ได้มา

เราจะบอกว่าในครอบครัวของเรา ความเห็นก็ต่างๆ กัน ความเห็นความเป็นไปของในครอบครัว ทักษะคติต่างกัน เห็นไหม เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีพิธีกรรมเหมือนกัน มีศีลเหมือนกัน ความอยู่จะมีความสุขมาก

มีพิธีกรรมไม่เหมือนกัน เห็นไหม คุณอย่างเด็กกับผู้ใหญ่ คุณลูกของคุณของเรา เราพยายามต้องถนอมรักษา แต่ด้วยวัยนี้ ด้วยวัยของเด็กมันจะเป็นอย่างนั้น ธรรมชาติของมันเป็นอย่างนั้น เวลาเราผู้ใหญ่สอนเด็กนะ เด็กจะพูดมากเลยว่าพ่อแม่ นี่ โอ้โฮ.. ยุ่งมากเลยๆ พอต่อไปเขาเป็นพ่อคนแม่คน เขาก็จะสอนลูกเขาอย่างนี้นะ

มีนะ.. พวกโยมนี่มาหาเยอะมาก ว่าคำพูดที่ลูกพูดกับเรานี้ เราเคยพูดกับพ่อแม่เรามาทั้งนั้นเลย เวลาพ่อแม่ห้ามนะ “จะไป จะไป” แล้วเดี๋ยวนี้ไปเลี้ยงลูกนะ เวลาไปห้ามมันนะ “จะไป จะไป” เขามาพูดกับเราเอง เขามาสารภาพเลย “หลวงพ่อกับแม่! คำๆ นี้ผมเคยพูดกับพ่อแม่ ผมเคยไม่ยอมกับพ่อแม่ แล้วผมก็มาโดนของของผมเอง”

นี่มันเป็นวัยนะ เรื่องของวัย เรื่องของกาลเวลา เห็นไหม มันบังนะ มันบังให้เราไม่เห็นสภาวะความเป็นจริง แล้วเราก็แค่นี้ เส้นผมบังภูเขาเนอะ ก็เลสมันบังใจในหัวใจของตัวเอง มันเป็นแค่ถ้าเราปลดชนิดเดียวเอง แต่ปลดแสนยาก ก็เลสนี้แสนยาก

คุณ คนเขาชนะคะคานกัน เขากลับแก่งกัน เขาต้องทำให้เจ็บปวด แต่กิเลสมันชนะเรานี้ชนิดเดียว มันเหนือเรานิดเดียวเท่านั้น แล้วมันชนะเราได้ทุกที เราจะแพ้มันทุกทีเลย แล้วเราก็ต้องยอมจำนนกับมันทุกทีเลย นี่การต่อสู้กับกิเลสมันถึงแสนยากใจ เพราะมันละเอียด มันอยู่ในใจของเรา ใครบ้างที่แบบว่าไม่เข้าข้างตัวเอง? ใครบ้างที่บอกว่าจะไม่รักตัวเอง?

เพราะรักตัวเองไง เพราะรักตัวเองก็รักกิเลสไปด้วยไง เพราะกิเลสในตัวเราเนะ อย่างเช่น ร่างกายเรา ในร่างกายเรามีทั้งของเสียมีทั้งของดีในร่างกายเรา แล้วเวลาขับถ่ายของเสีย เรารังเกียจมันไหม? แต่เวลาอยู่ในร่างกาย เราเห็นมันไหม? เราก็พามันเดินไปกับเรานี้นะ มันอยู่ในร่างกายเราเนะ ไอ้กิเลสก็เหมือนกัน มันก็อยู่ในหัวใจเราเนะ แล้วเวลาทำอะไรมันก็สะเทือนใจเรา เห็นไหม นี่มันละเอียดอย่างนี้ไง

เวลาถ้าเป็นเรื่องของธุรกิจทางโลกนะ มันต้องเป็นได้ผลประโยชน์จากคนอื่นมา ได้มาเป็นของเรา ได้มาเป็นของเรากิเลสเนี่ยมันพอใจมาก แต่เวลาเราจะชนะกิเลสเนี่ยนะ กิเลสมันเป็นเราชะอย่างเดียว ทำอย่างไร? มันถึงต้องตั้งสติไง ต้องฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง

แล้วก็อวดรู้กันนะ อวดรู้มาก เวลาธรรมะในพระไตรปิฎกรู้ไปหมดเลย รู้ไปหมดเลยแต่มันก็แก้กิเลสเราไม่ได้เลยแม้แต่ตัวเดียว แก้ไม่ได้เลย เพราะมันไปรู้ไง เหมือนกับคนที่เจ้าเล่ห์ คนเจ้าเล่ห์ไปรู้อะไรมา จะแปรสิ่งนั้นเป็นประโยชน์กับตัวเราหมดเลย นี่ก็เหมือนกัน นี่เป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแน่นอนเลย แต่กิเลสในตัวเรามันแปรสภาพไป มันไปตัดแปลงไป คัดแปลงว่าเป็นของเราๆ เราเข้าใจ เรารู้อ่าง ว่างนะ ว่างจน..

สะเทือนใจนะ เราจะโต้แย้งกับโยมตลอดเวลา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนให้ปล่อยวาง ทุกคนก็ปล่อยวางหมดแล้ว ต้องทำอะไรอีก? ก็ปล่อยวางหมดแล้ว...วางอย่างนี้วางแบบขอนไม้หรือ? วางแบบขอนไม้ วางแบบก้อนหินหรือ? มันวางอย่างนั้น นี่ก้อนหินมันไม่เคยไปเบียดเบียนใคร วัตถุมันเคยเบียดเบียนใคร? การวางของเรานี้มันเบียดเบียนตัวเราเอง เห็นไหม อย่างที่ว่ากิเลสมันเป็นเราก่อนหินนี้มันโค่นย่อยสลาย มันเป็นประโยชน์เห็นไหม

แต่ในหัวใจเรา เวลาตายไปแล้วนี่มันไม่สลายนะ ใจนี้มันไม่สลายหรือ มันไปเกิดใหม่ มันไปทุกข์อีก แล้วทุกข์อีกแต่ละภพแต่ละชาติเนะ แล้วว่าพระพุทธเจ้าสอนให้ปล่อยวาง เราก็วางแล้ว เราก็ว่าง ว่าง...ว่างโดยกิเลสมันอำพรางใจ ว่างโดยกิเลสมันหลบหลึกใจ ว่างโดยที่เราว่างๆ ว่างที่ไหนมันยังเกิดอีก ว่างที่ไหนมันยังต้องไปอีกนะ

สารพินนะ พิชในหัวใจอีกเต็มด้ามหาศาลเลย แต่อำนาจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ถ้าเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ วางด้วยญาณทศุสน ด้วยญาณหยั่งรู้นะ มันจะเป็นว่างอย่างไร?

ว่างอย่างเรานี้ว่างอย่างก้อนหินก้อนกรวด ว่างแบบวัตถุ ว่างของเขามันว่างเพราะมันเป็นวัตถุ มันไม่มีชีวิต ว่างของเรานี้ละ ว่างของเราเพราะเรากลับเคลื่อนไหว มันไม่ว่างจริงหรือ ถ้าวางจริงนะ เวลาทุกข์ มันอาลัยอารมณ์ไหม?

นี่อาลัยอารมณ์นะ ความเศร้าสร้อยหงอยเหงานี้ละ กิเลสนะที่ว่าเวลาเจ็บปวดแสบร้อนอย่างนั้น เจ็บปวดมาก แต่เวลาอาลัยอารมณ์ เวลาพลัดพราก โอ้โฮ.. ใจจะขาดเลย นี่ตัวสุดท้ายตัวอาลัยอารมณ์ แล้วจิตนะมันจะพลัดพราก มันจะเป็นไป คนเราต้องตายนะ เรารู้ที่อยู่เราต้องตาย วันจะตายขึ้นมา ขนาดคืนจนตกเตียงเลยละ เวลาจะตายขึ้นมาจริงๆ เวลาจะพลัดพราก เพราะนี่มันไม่พลัดพรากไป มัน อ่างง

นี่ก็เหมือนกับเด็ก ผู้ใหญ่ กาลเวลามันเคลื่อนไหวยัง ยังไม่เป็นไร ยังไม่เป็นไร ชีวิตยังอยู่อีก ๕๐๐ ชาติ ชีวิตนี้ยังไม่มีวันตาย เห็นไหม มันไม่คิดถึงวันตาย แต่ถ้าถึงปัจจุบันนะ ถ้าเป็นปัจจุบัน เห็นไหม เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถามพระอานนท์

“อานนท์ เธอคิดถึงความตายวันละกี่หน?”

“พันหน แสนหน” พระอานนท์บอก

พระพุทธเจ้าบอก “น้อยไป!”

ลมหายใจเข้าแล้วไม่หายใจออกเดี๋ยวนี้สิ มันซ็อกตายเดี๋ยวนี้ละ ลมหายใจนี้ หายใจเข้าแล้วมัน ซ็อกเดี๋ยวนี้ มันตายไหม? ลมหายใจเข้าก็คิดถึงความตาย ลมหายใจออกก็คิดถึงความตาย เพราะความ ตายมันอยู่ทุกวินาทีนะ วิกฤตินะ คนเรานี้อุบัติเหตุซ็อกทีเดียวตายเลย นี่มันไม่ว่าเราจะอยู่มากอยู่น้อย หรือ

แต่ถ้ามันมีสติสัมปชัญญะนะ ดูพระอรหันต์สิ แม้แต่มีสติอยู่ เห็นไหม อิทธิบาท ๔ ชีวิตนี้ตายแล้ว จะอยู่อีกกับหนึ่งยังอยู่ได้เลย นี่ขนาดตายแล้วทำไมไม่ตายล่ะ? คนที่กลัวตาย คนที่ตกใจ คนที่อาลัยอาวรณ์นี่จะต้องตาย คนที่ไม่มีสิ่งใดในหัวใจเลย เพราะอะไร? เพราะว่าขณะตายจิตมันออกจากร่าง แล้วจิตที่มันสะอาดแล้ว มันมีสติสัมปชัญญะ คนที่อาลัยอาวรณ์เพราะอะไร?

เพราะกิเลสมันบังเงา มันบังไว้ในหัวใจ จิตนี้มันไม่มีสติเลย มันไม่รู้ตัวมันเองเลย มันรู้แต่เรื่องของคนอื่น รู้แต่เรื่องอากาศร้อนอากาศหนาว เรื่องของวัตถุ เรื่องเพชฌินจินดานี้มีประโยชน์ไปหมดเลย แต่มันไม่รู้จักจิตตัวมันเองเลย เพราะมันส่งออก มันไปยึดอยู่ภายนอก ตัวมันเองมันถึงไม่มีหลักเกณฑ์ในหัวใจ มันถึงไม่มีหลักประกันในใจมันเลย

แต่ถ้าใจที่เป็นธรรมนะ ที่มันว่างจริงโดยวิมุตติสุข เห็นไหม ความว่างจริงอย่างนี้ ความว่าง คุณตีความว่าง เห็นไหม แล้วมันจะเริ่มต้น เงินนะ ถ้าเราเก็บสตางค์เดียวจะมีคุณค่าไหม? เงินต้องเป็นล้านๆๆ ไซ้ไหม? ล้านๆๆ มาจากไหน? มาจาก ๑ สตางค์ไซ้ไหม?

สรรพสิ่งทุกอย่างต้องเกิดมาจากเริ่มต้น จากจิติจิต จากตัวหัวใจ ใจเป็นประธาน ใจเป็นเจ้าของ ใจเป็นคนตัวคิด ถ้าพูดถึงว่าเวลามันว่าง มันคิดถึงอาลัยอาวรณ์มันต้องเริ่มจากใจตัวนี้ ถ้าใจนี้ขยับบีบ จิตมันจะทันตลอดไป นี่จิตตะ วิมังสา อิทธิบาท ๔ ถ้าผู้ใดมีอิทธิบาท ๔ จะอยู่อีกกับหนึ่งก็อยู่ได้ เพราะอะไร? เพราะจิตมันเคลื่อนขนาดไหนมันทันหมด

คนทั้งหมด เรานั่งอยู่นี้ เราไม่ขยับ มันจะมีอะไรเป็นโทษกับเรา? เราขยับต่างหากไซ้ไหม? เราขยับไปรับรู้สิ่งต่างๆ เราขยับออกไป เห็นไหม นี่ถ้าจิตไม่ออกมันจะตายได้อย่างไร? นี่อยู่อีกกับหนึ่งก็อยู่ได้ เพราะจิตมันไม่ออก แต่ของเรานี้จิตเราไม่ได้ออกรอก มันส่งไปอยู่ข้างนอกนูนนะ มันห่วงไปหมดเลย มันออกไปตั้งแต่ยังไม่ตาย จิตส่งออกหมดเลย ฐานนี้มันก็เลยกลวง มันว่างไป เวลาตายนี้ก็หลุดออกไป มันควบคุมไม่ได้ไง

คนกลัวตายต้องตายแล้วตายเล่า คนไม่เคยกลัวตายเลย เพราะสิ่งที่ตายมันหลอกกันโดยสมมุติ มันเป็นสมมุตินะ มันแปรสภาพเฉยๆ เหมือนกับเปลี่ยนวันนี้พรุ่งนี้เท่านั้น มันมีเท่านั้นเอง ไม่มีอะไรเลย ไม่มีสิ่งใดเลย แค่เพียงแต่พอจิตมันเคลื่อนออกไป มันก็ได้สถานะมาใหม่

ถ้าเราสร้างบุญกุศล เราเกิดได้เป็นเทวดาทันที โอปปาทิกะก็เป็นโอปปาทิกะทันที จะเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม ไปเกิดในต่างๆ เกิดหมดเพราะอะไร? เพราะมันมีตัวภวาสะ ตัวภพ ตัวผู้รู้ ตัวผู้รู้ไม่เคยย่อยสลายเพราะเป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นสสารที่เป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นสสารทางโลกมันเป็นสสาร เห็นใหม่ อย่างเชื้อโรค ตัวนี้มันไปตลอดเลย มันไปตลอด สิ่งนี้มันเคลื่อนไหวไปตลอด

แล้วถ้าทำลายตัวนี้หมดแล้วมันก็แปรสภาพเหมือนกัน เห็นใหม่ นี่วิมุตติ ภูมิธรรมถึงมืออยู่ไง ถึงว่าความเป็นไปอันนั้นไง ถ้าความเป็นไปอันนั้นมันมีอยู่ อันนั้นมันเป็นธรรมล้วนๆ แล้ว เห็นใหม่ แล้วมันไม่มีค่ากับวิญญูะอีกแล้ว แล้วมันจะไปตื่นตื่นกับอะไร?

นี่ถึงสิ่งที่ออกไป มันพร้อมใจ ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ ถ้าเราทำบุญมากจะได้เป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม แต่ทำไมไม่รีบๆ ตายไปเอา? เขาว่ากันอย่างนั้นนะ เวลามันต่อต้าน เราทำความดีแล้วต้องได้ดี ทำไมไม่รีบๆ ตายซะ จะได้ไปคุณงามความดี รีบๆ ตายทำลายตัวเองนะมันก็เป็นกรรม ความดีที่มีอยู่ก็เลยสูญหายหมดเลย เพราะอะไร? เพราะเราไปทำลายสิ่งที่มีคุณค่า

คุณค่าคือชีวิตนะ คุณค่านี้อกาลเวลา ครูบาอาจารย์ของเราสอนรักษายาอย่างนี้มาก คุณติ คุณเวลา หลวงตาท่านว่า “ท่านพยายามจะปกป้องไว้ให้พระ” ได้มีเวลาปฏิบัติ” เพราะทุกวินาที ทุกเวลาเคลื่อนไป มีประโยชน์หมดเลย ถ้าเราปฏิบัติขึ้นไป ขนาดเวลามันเคลื่อนไปมันก็เป็นพระอรหันต์ขึ้นมาได้เดี๋ยวนั้นเลย เห็นใหม่ แต่เราประมาทไป ประมาททั้งชีวิต ประมาททั้งเวลานะ อีก ๕๐๐ ชาตียังไม่ตาย จะอยู่คู่ฟ้ากันไปอย่างนี้ละ แล้วมันก็กลืนตัวเองไป

เหมือนผลไม้เลย ถ้าเราเอามาจะเป็นประโยชน์นะ เราทำอาหารเป็นอาหารเลย ปล่อยให้เน่าหมดนะ ผลไม้เน่าหมดเลย ชีวิตนี้ปล่อยให้เน่าหมดเลย กาลเวลานี้กินตัวมันเน่าหมดเลย ใจนี้ต้องตาย

หมด เห็นไหม ลองคิดย้อนกลับมาถึงว่ากาลเวลามันมีประโยชน์ไหม? ชีวิตนี้มีประโยชน์ไหม? ถ้ามีประโยชน์ ชีวิตเรามีประโยชน์มาก

นี่ธรรมะเป็นสภาวะแบบนั้น ถ้าธรรมะสภาวะแบบนั้น เราจะเข้าใจธรรมะอย่างนั้น เห็นไหม เราไปวัดเพื่ออะไร? ไปวัดก็เพื่อเตือนสติเรานี้ไง ไปวัดเหมือนกับไปกินยาไง กินยาไปเตือนสติ เพราะไม่อย่างนั้นกิเลสมันครอบงำ มันจะไปตามประสามัน แต่ถ้าเป็นธรรมะนี่เตือนชีวิตๆ ตลอดเวลา แล้วแสวงหาสิ่งที่ดีกับชีวิต

สิ่งที่เป็โลกนี้นะ เราทุกข์จนเข้ญใจขนาดไหน เขาเจ้อจกกันได้ เรือ่อาหารนี้ แต่จิตเวลามันทุกข์ยาก จิตแพทท์ที่เขว่าชำระๆ กันนะ ชำระๆ แต่เจ็บไข้ได้ป่วยนะ เรือ่กคด้วยสารเคมีเท่านั้น แต่ถ้าโรคกิเลสนี้ ต้องธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น ธรรมโอสถเท่านั้นที่จะเข้าไป เห็นไหม มรรคญาณเข้าไปทำลายกิเลส สิ่งนั้นมันเกิดจากไหน? เกิดจากเรา

แล้วเรามีโอกาส เรามีวาสนาเหมือนกันทุกคนเลย เรามีโอกาส สิ่งที่ดีกับชีวิตอย่างนี้ทำไมไม่หา? ไปหาสิ่งดีๆ กับชีวิตคืออะไรบ้างละ? ก็สิ่งดีๆ กับชีวิตคือโลกวิ้งไปอย่างนั้น แล้วว่าถ้าอย่างนั้นแล้วเวลากิเลสมันต่อต้านนะ ก็คนต้องหาอยู่หากิน คนไม่มีจะกินทำอย่างไร?

กินนะ เรือ่กินเรือ่บิจจยเรือ่อาศัยเหลือเฟือ แต่มันไปทำอย่างอื่น มันไปสุรุ่ยสุร่ายอย่างอื่น อิกมหาศาลเลย ถ้าเอาแค่บิจจย ๕ นี้เงินพอใช้ทั้งนั้นละ แต่มันไปสุรุ่ยสุร่ายอย่างอื่น เห็นไหม กิน คูลิอาหารมือหนึ่ง ๕ บาท ๑๐ บาทก็อ้ม บางคนกินเป็นล้านเป็นแสนก็เหมือนกันๆ ทั้งนั้นเลยแหละ ไปสุรุ่ยสุร่ายต่างหากละ

เวลามันจะต่อต้านไ ว่าก็เราคนจน เราต้องหาอยู่หากินก่อนแล้วค่อยมาปฏิบัติทีหลัง นี่กิเลส มันจะออกรูปนี้ แล้วเวลาปฏิบัติก็เอาไว้ก่อนๆ เห็นไหม มันไม่ทำหรอก เวลาปัจจุบันนะ ของหนักไม่เคยเอาอะไรเลย อะไรขึ้นมาก็โยนทิ้งๆ หมด แม้แต่อะไรก็โยนทิ้งหมด ไม่เอาอะไรเลย ไม่เอาอะไรเลย ก็ไม่ได้อะไรเลย ก็ว่าปล่อยวางๆ นี่กิเลสเอาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาใช้ไง ถ้ามันว่างจริง มันรู้จริงนะ สิ่งนี้เป็นสังขธรรม จะอยู่ที่ไหนไม่กลัวสิ่งใด องอาจกล้าหาญ กล้าเข้านะ

เราบอกเลย เวลาถ้าเป็นสัจจะความจริง ทำไมไม่กล้าเข้าหาสังคม? ทำไมไม่เข้าหาครูบาอาจารย์
ที่เป็นผู้ใหญ่? ถ้าครูบาอาจารย์เป็นผู้ใหญ่ เห็นไหม ผู้ใหญ่ก็ต้องรู้ ว่าถ้าเป็นของจริงก็ต้องตรวจสอบกัน
ได้ใช่ไหม? นี่ของจริงๆ แต่หลบหลีกๆ ไม่กล้าเข้าสังคมเลย เห็นไหม ก็เลสเป็นอย่างนั้น

ถ้าเป็นของจริง ความจริงก็คือความจริง สัจธรรมก็คือสัจธรรม จะวิธีการใดแต่ต้องเหมือนกัน
หมด เหมือนกันหมดเลย อันเดียวกันหมดเลย สิ่งนี้เป็นสัจธรรมความจริง เพราะคนเกิดคนตาย
เหมือนกัน ก็ต้องแก้เกิดแก้ตายเหมือนกัน เอวัง